

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-181>

УДК 330.341.1

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

PROBLEMS OF INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Новик Ірина Василівна

старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу,
ВПС Інститут поліграфії та медійних технологій
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9925-7660>

Novyk Iryna

Institute of Printing and Media Technologies NU "Lviv Polytechnic"

У статті визначено поняття, цілі та ключові складові інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. Дано визначення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. Охарактеризовано основні складові інноваційно-інвестиційного розвитку. Розглянуто цілі інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. Описано та детально проаналізовано низку проблем у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняних підприємств, що обмежує їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Зокрема проблеми, пов'язані з нестачею фінансових ресурсів, висококваліфікованих кадрів, високими ризиками, низьким рівнем державної підтримки, законодавчо-правового регулювання та ін. Запропоновано напрями вирішення проблем інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні.

Ключові слова: інновації, інвестиції, розвиток, підприємство, інноваційно-інвестиційний розвиток, проблеми.

The article is devoted to the study and research of key problems of innovation and investment development of enterprises in Ukraine. In modern conditions, innovative and investment development of enterprises becomes a critically important factor for ensuring their competitiveness and stability in the market. Ukrainian enterprises, in particular, face a number of challenges that determine the need to intensify innovative activities and attract investments. In conditions of economic instability, lack of sufficient infrastructure for the implementation of innovative projects and insufficient state support, enterprises must look for new ways to modernize and implement modern technologies. The scientific research uses the method of critical analysis of scientific and methodical literature, practical experience, according to the requirements for the level of research methodology and technique. The choice of specific research methods depends on the conditions and purpose of the research. Methods are an ordered system in which their place is determined according to a specific stage of research, the use of technical techniques and work with theoretical information and certain facts in a given sequence. The article defines the concepts, goals and key components of innovative and investment development of enterprises. The definition of innovative and investment development of enterprises is given. The main components of innovative and investment development are characterized. The goals of innovative and investment development of enterprises are considered. A number of problems in the field of innovation and investment development of domestic enterprises are described and analyzed in detail, which limits their competitiveness both on the domestic and foreign markets. Directions for solving the problems of innovation and investment development of enterprises in Ukraine are proposed. Thus, the conducted research allows us to draw conclusions that the analysis and solution of the problems of innovation and investment development of domestic enterprises will contribute to economic growth and increase the competitiveness of the country on a global scale.

Keywords: innovation, investment, development, enterprise, innovation-investment development, problems.

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає період безпрецедентних змін, викликаних технологічними інноваціями та глобалізацією економіки. У таких умовах

інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств стає критично важливим фактором для забезпечення їх конкурентоспроможності та стійкості на ринку. Українські підприємства

зіштовхуються з низкою викликів, які обумовлюють необхідність активізації інноваційної діяльності та залучення інвестицій.

В умовах економічної нестабільності, відсутності достатньої інфраструктури для реалізації інноваційних проектів і недостатньої державної підтримки, підприємства повинні шукати нові шляхи для модернізації та впровадження сучасних технологій. Водночас, успішне впровадження інновацій вимагає не лише фінансових ресурсів, але й тісної співпраці з науковими установами, висококваліфікованими кадрами та міжнародними партнерами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Різні аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняних підприємств досліджувались досить активно протягом останніх десятиліть. Цій тематиці присвячено достатню кількість наукових праць таких учених, як: В. Боровик, А. Гальчинський, О. Дорошенко, С. Кавун, І. Коваль, Ю. Міронова, В. Небава, В. Пономаренко, С. Синіцин та ін. У їх роботах розглядаються питання формування інноваційного середовища в Україні, впливу державної політики на інноваційний розвиток підприємств, а також особливості інвестування в інновації. Разом з тим, залишаються не до кінця вивченими проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств у нинішніх умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виявлення та систематизація ключових проблем інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств є процесом, який спрямований на підвищення конкурентоспроможності, ефективності та стійкості підприємства через впровадження нових технологій, продуктів, процесів та управлінських рішень на основі інвестиційних ресурсів. Ним охоплюються як технологічні інновації, так і інвестиційні рішення, які допомагають підприємствам розвиватися, адаптуватися до змін на ринку та використовувати нові можливості для зростання [2, с. 158].

Ключові складові інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств:

1 Інновації – це нововведення, які підприємство впроваджує для покращення своїх

продуктів, послуг, бізнес-процесів або моделей управління. Вони можуть бути технологічними (впровадження нових технологій або методів виробництва), продуктово-орієнтованими (розробка нових товарів або послуг) або організаційними (зміна способів управління або бізнес-моделей).

2. Інвестиції – це фінансові ресурси, які підприємство спрямовує на реалізацію інноваційних проектів. Інвестиції можуть надходити як з внутрішніх джерел (власні кошти підприємства), так і з зовнішніх (банківські кредити, інвестиції від приватних або державних інвесторів, венчурних капіталістів тощо).

3. Розвиток – це довгостроковий процес зміни та покращення функціонування підприємства, який базується на впровадженні інновацій і залученні інвестицій. Основною метою розвитку є зростання ринкових позицій підприємства, підвищення його продуктивності та прибутковості, а також забезпечення стійкості до зовнішніх викликів [2, с. 158].

О. Базилінська основними цілями інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств називає:

- підвищення ефективності виробничих та управлінських процесів;
- забезпечення конкурентоспроможності на ринку;
- освоєння нових ринків та сегментів;
- підвищення якості продукції та послуг;
- створення нових продуктів або покращення вже наявних;
- зниження витрат за рахунок автоматизації та оптимізації процесів;
- сталий розвиток, включаючи впровадження екологічно безпечних технологій [1, с. 33].

Інноваційно-інвестиційний розвиток має особливу важливість в умовах швидкої зміни технологій і економічної нестабільності, адже він допомагає підприємствам не тільки вижити, але й розвиватися в нових умовах, швидко адаптуватися до змін та використовувати їх для власного зростання.

Якщо звернутися до українських реалій, то вітчизняні підприємства зіштовхуються з низкою проблем у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку, що обмежує їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Основні проблеми включають (рис. 1):

Рис. 1. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку українських підприємств

Джерело: власна розробка

Проаналізуємо кожну проблему більш детально.

Так, щодо *нестачі фінансових ресурсів*, то багато українських підприємств мають обмежений доступ до інвестицій, особливо малий і середній бізнес. Високі кредитні ставки, недостатня кількість венчурного капіталу та недоступність довгострокових фінансових інструментів ускладнюють фінансування інноваційних проектів. Особливо це посилюється в умовах війни.

За даними А. Длігача, у 2023 році 49,7% керівників підприємств відзначили, що відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів є основною перешкодою для відновлення бізнесу. Крім того, 32,4% керівників підприємств вказали на відсутність достатнього капіталу, а 23% – на недоступність кредитних коштів, зокрема програм підтримки, таких як «5-7-9» [5].

Ці дані свідчать про те, що нестача фінансових ресурсів є критичним фактором, який обмежує інноваційно-інвестиційний розвиток українських підприємств. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, включаючи державну підтримку, розвиток фінансової інфраструктури та стимулювання інвестиційної активності.

Низький рівень державної підтримки інновацій. Хоча існують державні програми для підтримки інновацій, вони часто недостатньо фінансуються або неефективно реалізуються. Бюрократичні перепони та недостатнє

стимулювання з боку держави створюють додаткові труднощі для підприємств, що прагнуть інноваційного розвитку.

Те, що державна підтримка інновацій в Україні залишається на низькому рівні, підтверджується кількома показниками:

- глобальний інноваційний індекс: у 2023 році Україна посіла 55-те місце серед 133 країн, а в 2024 році опустилася на 60-ту позицію. Серед 39 європейських економік Україна стабільно займає 34-те місце. Це свідчить про відсутність прогресу в інноваційній сфері [7];

- фінансування наукових досліджень і розробок: за даними Державної служби статистики України, витрати на наукові дослідження і розробки залишаються низькими, що обмежує можливості для інноваційного розвитку підприємств [6];

- порівняння з ЄС: Європейський Союз інвестує 2,3% ВВП у дослідження та розробки, тоді як в Україні цей показник значно нижчий. Це свідчить про недостатню увагу до інновацій з боку держави [3, с. 57].

Ці дані вказують на необхідність посилення державної підтримки інновацій в Україні для підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання.

Недостатня інфраструктура для інновацій. В Україні бракує розвинених інноваційних кластерів, технологічних парків та інших інституцій, які могли б підтримувати підприємства на різних етапах їх інноваційного розви-

тку. Це також стосується слабого зв'язку між науковими установами та бізнесом.

Так, згідно з даними Державної служби статистики України, кількість інноваційно активних підприємств залишається низькою. У 2021 році лише 16,8% промислових підприємств впроваджували інновації, що свідчить про обмежені можливості для розвитку інноваційної діяльності [6]. Цей показник відображає недостатній розвиток інноваційної інфраструктури, що включає науково-дослідні інститути, технологічні парки та інші елементи, необхідні для підтримки інноваційної діяльності підприємств. Для покращення ситуації необхідно посилити державну підтримку, розвивати інноваційну інфраструктуру та стимулювати співпрацю між наукою та бізнесом.

Відтік висококваліфікованих кадрів. Мозковий відтік, або еміграція висококваліфікованих фахівців, є значною проблемою для інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Молоді талановиті спеціалісти часто шукають кращі умови для роботи та розвитку за кордоном, через що підприємства втрачають можливість розвивати інноваційні ідеї всередині країни.

Так, за даними Державної служби статистики України, у 2021 році з країни виїхало понад 600 тисяч осіб, з яких значна частина – молоді та освічені фахівці [6]. Згідно з дослідженням Центру Разумкова, проведеним на початку 2022 року, 30% молоді віком від 18 до 29 років планували емігрувати в пошуках кращих умов праці та життя [12]. Ці тенденції свідчать про значний відтік людського капіталу, що негативно впливає на економіку та інноваційний потенціал країни.

Низький рівень інноваційної культури. Багато підприємств орієнтуються на традиційні бізнес-моделі і не завжди готові до інноваційних змін. Страх перед ризиками, брак досвіду у впровадженні інновацій та недостатнє розуміння вигод від інноваційного розвитку перешкоджають швидкому поширенню нових технологій і підходів [8, с. 64].

Відсутність стратегічного підходу до управління інноваціями. Багато українських підприємств не мають довгострокових стратегій інноваційного розвитку, що призводить до фрагментарного та нестабільного впровадження нових технологій або продуктів. Це може бути пов'язано з нестабільністю економічного середовища та відсутністю чіткого планування [10, с. 50].

Високі ризики впровадження інновацій, особливо в умовах економічної та політичної

нестабільності. Це відштовхує як підприємства, так і потенційних інвесторів від участі в інноваційних проектах.

До ризиків впровадження інновацій в Україні віднесемо:

– економічні ризики: інвестиції в нові технології часто потребують значних фінансових вкладень, які можуть не дати очікуваного прибутку. Наприклад, підприємства можуть зіштовхнутися з проблемою коли ринок не готовий до впровадження нових продуктів або послуг, що може призвести до фінансових втрат;

– політичні та правові ризики: невизначеність в законодавстві та політичній ситуації може негативно вплинути на інноваційні проекти. Наприклад, зміни в податковому законодавстві або відсутність захисту інтелектуальної власності можуть стримувати підприємства від впровадження нових технологій;

– технологічні ризики: використання нових технологій завжди супроводжується ризиком їх невдачі. Наприклад, проект впровадження нової виробничої лінії може бути заблокований через технічні проблеми або ненадійність обладнання;

– соціальні ризики: зміни, пов'язані з впровадженням інновацій, можуть викликати опір з боку співробітників. Наприклад, автоматизація робочих процесів може призвести до скорочення робочих місць, що викликає негативну реакцію з боку працівників;

– ризики з постачанням: інноваційні проекти часто залежать від постачальників нових технологій та матеріалів. Якщо постачальники не виконують свої зобов'язання, це може зупинити реалізацію проекту або збільшити його витрати [4, с. 105].

Недостатній рівень цифровізації. Багато українських підприємств відстають у впровадженні сучасних інформаційних технологій, що гальмує їх спроможність швидко реагувати на зміни ринку та ефективно впроваджувати інновації. Цифрова трансформація залишається на низькому рівні через недоступність необхідних технологій та брак спеціалістів.

Так, згідно з даними А. Яковлева, більшість українських компаній використовують лише базові цифрові інструменти. Хоча близько 80% компаній використовують електронне виставлення рахунків та веб-сайти, менше ніж половина має програмне забезпечення для планування ресурсів, а тільки 30% компаній використовують хмарні обчислення [11, с. 39]. Також в Україні лише 20% великих

компаній мають стратегічний підхід до цифровізації, що є значно нижчим показником у порівнянні з Німеччиною, де 38% компаній мають централізовану стратегію цифровізації [3, с. 59]. Крім того, загальний рівень інвестицій в інновації також залишається низьким, що підкреслює необхідність активізації процесів цифровізації в усіх секторах економіки України. Це важливо не лише для підвищення конкурентоспроможності, але й для забезпечення економічного зростання країни.

Правові та регуляторні бар'єри. Складна та мінлива законодавча база, високий рівень корупції, непрозорі правила ведення бізнесу створюють значні перешкоди для залучення інвестицій та впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах, а саме:

- непередбачуваність законодавства: часті зміни в законодавстві та регуляторних нормах створюють невизначеність для підприємств. Це може призводити до труднощів у плануванні інвестицій і реалізації інноваційних проектів;

- недостатня захищеність інтелектуальної власності: хоча законодавство в Україні формально передбачає захист інтелектуальної власності, на практиці підприємства часто зустрічаються з проблемами його реалізації. Це може відлякувати інвесторів і стримувати впровадження нових технологій;

- складні процедури отримання дозволів і ліцензій: підприємства часто зіштовхуються зі складними адміністративними процедурами при отриманні дозволів на ведення інноваційної діяльності. Це може включати тривалі терміни розгляду заявок та численні бюрократичні перешкоди;

- відсутність фінансових інструментів підтримки інновацій: наявність недостатньої кількості державних програм або фінансових інструментів, що підтримують інноваційні проекти, обмежує можливості підприємств у залученні інвестицій;

- регуляторні вимоги: деякі галузі, такі як охорона здоров'я або енергетика, мають жорсткі регуляторні вимоги, які ускладнюють впровадження нових технологій. Це може затримувати інноваційні рішення, які можуть покращити продуктивність або безпеку [6, с. 67].

Ці бар'єри вимагають комплексного підходу для їх подолання, включаючи зміни в законодавстві, підвищення захисту прав інтелектуальної власності та спрощення адміністративних процедур.

Відсутність ефективної кооперації між бізнесом та наукою. Низький рівень інтегра-

ції між науково-дослідними інститутами та підприємствами ускладнює впровадження наукових розробок у виробництво на підприємствах України. Це обмежує можливості для створення інноваційних продуктів та технологій на основі наукових досягнень.

Основні проблеми, пов'язані з цією кооперацією, включають:

- низький рівень фінансування. Так, частка витрат на наукові дослідження та технічні розробки, що фінансується бізнесом, є значно нижчою, ніж у розвинутих країнах. В Україні на бізнес припадає лише 30% від загального фінансування НДТР, тоді як у країнах ЄС цей показник становить близько 55%;

- обмежена взаємодія. Незважаючи на наявність комунікаційних платформ для спрощення співпраці між науковцями і підприємцями, реєстрація 86 наукових розробок і 26 пропозицій співпраці за досить тривалий період свідчить про слабку активність у реалізації інноваційних ідей;

- відсутність стратегічного підходу. Багато підприємств не мають чіткої стратегії впровадження інновацій, що ускладнює їхню адаптацію до змінюваних умов ринку і технологій. Брак підтримки з боку держави також грає роль у формуванні такого підходу;

- недостатня популяризація результатів наукових досліджень. В Україні існує проблема з недостатньою популяризацією наукових результатів серед бізнесу, що знижує зацікавленість підприємств у використанні інноваційних технологій і досліджень [9].

Ці фактори свідчать про необхідність покращення співпраці між бізнесом і науковою сферою в Україні для стимулювання інноваційного розвитку.

Вирішення проблем інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні потребує комплексного підходу. Основні напрями можуть включати:

1. Створення сприятливого правового середовища. Необхідно спростити процедури отримання дозволів на інноваційні проекти та забезпечити кращий захист прав інтелектуальної власності. Це допоможе знизити ризики для підприємств і заохотить інвестиції в інновації.

2. Підвищення фінансування наукових досліджень. Важливо збільшити державне і приватне фінансування НДТР, зокрема через фонди підтримки інновацій. Наприклад, запровадження грантових програм для бізнесу, що реалізує інноваційні проекти, може стимулювати інвестиції в науку та технології.

3. Розвиток кооперації між бізнесом і наукою. Підприємства повинні активно співпрацювати з науковими установами для реалізації інноваційних проектів. Це може включати спільні дослідження, обмін знаннями та досвідом, а також впровадження нових технологій на виробництві.

4. Покращення освітніх програм. Система освіти повинна адаптуватися до потреб ринку праці, зокрема шляхом впровадження програм, що готують фахівців у сфері інновацій та технологій. Це дозволить створити достатню кількість висококваліфікованих кадрів для реалізації інноваційних проектів.

5. Запровадження інноваційних фінансових інструментів. Створення фондів венчурного капіталу та інших механізмів, що сприяють залученню інвестицій у стартапи та інноваційні проекти, може значно покращити ситуацію з інвестиційною привабливістю України.

Ці напрямки є критично важливими для забезпечення стабільного інноваційного розвитку підприємств в Україні, що, в свою чергу, сприятиме економічному зростанню та підви-

щенню конкурентоспроможності країни в глобальному масштабі.

Висновки. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств є ключовим чинником, що визначає їхню конкурентоспроможність у сучасному економічному середовищі. Українські підприємства зіштовхуються з численними викликами, які стримують їхню здатність до впровадження інновацій та залучення інвестицій. Серед основних проблем можна виділити недостатній рівень державної підтримки, відсутність ефективної кооперації між бізнесом і наукою, а також брак висококваліфікованих кадрів. Для подолання цих бар'єрів необхідно вжити комплексні заходи, які включають створення сприятливого правового середовища, збільшення фінансування наукових досліджень, розвиток освітніх програм та запровадження інноваційних фінансових інструментів. Підприємства повинні активно шукати партнерства з науковими установами та інвесторами для реалізації інноваційних проектів, що дозволить їм адаптуватися до змінюваних умов ринку та технологічних трендів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базилінська О. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2023. № 4 (32). С. 27–38.
2. Волощук В. Р., Волощук Ю. О., Іванишин О. В. Інвестування інноваційного розвитку підприємств. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3–4. С. 156–162.
3. Грігерман Є. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток: сутність та концептуальні підходи. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 54–60.
4. Гудзь О. Є. Ідентифікація та управління інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2. С. 101–106.
5. Длігач А. Стан та перспективи МСБ в Україні. Що заважає українському бізнесу розвиватися під час війни та як підприємці оцінюють перспективи зростання? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/1/699634/>
6. Інноваційна діяльність підприємств. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/innovatsiy-na-diyalnist-pidpryemstv-1>
7. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb &lang=uk-UA&title=InformatsiiniMaterialiSchodoStanuInnovatsiinoiDiyalnosti>
8. Ковпака А. Інноваційний розвиток країни як рушійний чинник підвищення національної конкурентоспроможності. *Економіка. Управління. Інновації*. 2021. Вип. 1. С. 63–69.
9. Коломієць Т. Наукові дослідження та технічні розробки в Україні: аналіз тенденцій. URL: <https://cedos.org.ua/researches/naukovi-doslidzhennia-ta-tekhnichni-rozrobky-v-ukraini-analiz-tendentsii/>
10. Наконечна О.С. Формування та реалізація інноваційно-інвестиційної стратегії стійкого розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2016. № 4. С. 48–51.
11. Яковлев А. І. Аналіз стану інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні та напрями його покращення. *Наука та наукознавство*. 2020. № 6. С. 32–42.
12. Офіційний сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua>

REFERENCES:

1. Basilinska O. (2023) Derzhavne rehuliuвання innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemnytstva [State regulation of innovation and investment development of entrepreneurship]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, no. 4 (32), pp. 27–38.
2. Voloshchuk V. R., Voloshchuk Yu. O., Ivanyshyn O. V. (2020) Investuvannya innovatsiinooho rozvytku pidpriemstv [Investing in the innovative development of enterprises]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, no. 3–4, pp. 156–162.
3. Grigerman E. V. (2024) Innovatsiino-investytsiinyi rozvytok: sutnist ta kontseptualni pidkhody [Innovative and investment development: essence and conceptual approaches]. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*, no. 4, pp. 54–60.
4. Hudz O. (2015) Identyfikatsiia ta upravlinnia innovatsiino-investytsiinym potentsialom pidpriemstva [Identification and management of the enterprise's innovation and investment potential]. *Naukovyi visnyk Mukachevskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, vol. 2, pp. 101–106.
5. Dlihach A. Stan ta perspektyvy MSB v Ukraini. Shcho zavazhaie ukrainskomu biznesu rozvyvatysia pid chas viiny ta yak pidpriemtsi otsiniuiut perspektyvy zrostantia? [Dlihach A. State and prospects of SMEs in Ukraine. What prevents Ukrainian business from developing during the war and how do entrepreneurs assess growth prospects?]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/1/699634/>
6. Innovatsiina diialnist pidpriemstv [Innovative activity of enterprises]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/innovatsiyna-diyalnist-pidpryyemstv-1>
7. Informatsiini materialb shchodo stanu innovatsiinoi diialnosti [Information materialb on the state of innovative activity]. Available at: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&lang=uk-UA&title=InformatsiiniMaterialiSchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti>
8. Kovpaka A. (2021) Innovatsiinyi rozvytok krainy yak rushiinyi chynnyk pidvyshchennia natsionalnoi konkurentospromozhnosti [Innovative development of the country as a driving factor for increasing national competitiveness]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii – Economy. Management. Innovations*, vol. 1, pp. 63–69.
9. Kolomiets T. Naukovi doslidzhennia ta tekhnichni rozrobky v Ukraini: analiz tendentsii [Kolomiets T. Scientific research and technical development in Ukraine: analysis of trends]. Available at: <https://cedos.org.ua/researches/naukovi-doslidzhennia-ta-tekhnichni-rozrobky-v-ukraini-analiz-tendentsii/>
10. Nakonechna O. S. (2016) Formuvannya ta realizatsiia innovatsiino-investytsiinoi stratehii stiikoho rozvytku pidpriemstva [Formation and implementation of the innovation and investment strategy for the sustainable development of the enterprise]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, no. 4, pp. 48–51.
11. Iakovlev A. I. (2020) Analiz stanu innovatsiino-investytsiinoi diialnosti v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia [Analysis of the state of innovation and investment activity in Ukraine and directions for its improvement]. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and science*, no. 6, pp. 32–42.
12. Ofitsiinyi sait Ukrainskoho tsentru ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen im. O. Razumkova [The official website of the Ukrainian Center for Economic and Political Research named after O. Razumkov]. Available at: <https://razumkov.org.ua>